

Rapport

Klacht

Verzoekers, echtgenoten die met het hele gezin werden aangehouden, klagen over de handelwijze van politieambtenaren van het regionale politiekorps Noord-Holland Noord op 25 juli 2006.

Verzoeker klaagt er met name over dat de politieambtenaren:

- disproportioneel geweld hebben gebruikt door pepperspray in zijn gezicht te spuiten en een nekklem aan te leggen toen hij al op zijn buik op de grond lag, en hem vervolgens samen met zijn minderjarige dochter geboeid hebben afgevoerd;
- hem niet de voorgeschreven nazorg hebben gegeven na het gebruik van de pepperspray omdat zij niet direct ter plaatse koelingsmiddel hebben toegediend om de pijn aan zijn ogen te verzachten, en hem op het politiebureau niet in de gelegenheid hebben gesteld om de pepperspray op zijn armen te verwijderen;
- geen arts hebben gebeld om hem op het politiebureau te laten behandelen voor de schaafwonden op zijn armen en voorhoofd;
- het huis en de honden van verzoekers op 25 juli 2006 onbeheerd hebben achtergelaten.

Verzoekster klaagt erover dat politieambtenaren van het regionale politiekorps Noord-Holland Noord haar tijdens haar verblijf in de politiecel niet van drinken hebben voorzien.

Beoordeling

Algemeen

Op 25 juli 2006 om 06.00 uur kwamen vier ambtenaren van het regionale politiekorps Noord-Holland Noord, de heren G., Ga., D. en mevrouw R., bij verzoekers thuis om verzoekers dertienjarige zoon J. aan te houden. J. werd verdacht van vernieling (door samen met andere jongens sproeikoppen van een sproei-installatie af te halen). Hij had zich bij het politiebureau moeten melden, maar had dat niet gedaan. J. is autistisch.

Verzoeker vond het niet terecht dat de politie zijn zoon op die manier wilde meenemen en wilde J. niet meegeven. Vervolgens hielden de politieambtenaren verzoeker aan en wilden zij hem boeien. Verzoeker verzette zich hiertegen. Daarop brachten zij verzoeker met geweld onder controle. Daarbij werd onder meer een nekklem gebruikt en werd tweemaal met pepperspray gespoten, de tweede maal van dichtbij toen verzoeker op de grond lag.

Andere gezinsleden (verzoekers echtgenote en twee dochters: Ra., 16 jaar, en N., 18 jaar) trachtten de aanhouding te belemmeren. Twee politieambtenaren, Ga. en R., gaven aan

dat zij daarbij waren geschopt en deden later aangifte van mishandeling.

Vier andere politieambtenaren verleenden assistentie. Uiteindelijk hielden acht politieambtenaren het gezin aan. Verzoeker en Ra. werden geboeid meegenomen naar het politiebureau. Daar werden zij verhoord. Verzoeker, zijn echtgenote en N. werden om 15.00 uur in vrijheid gesteld.

Ra. werd verdacht van mishandeling van de politie, en werd om 17.00 uur in vrijheid gesteld. J. werd om ongeveer 14.50 uur gehoord als verdachte over de vernieling en om 17.00 uur gehoord als getuige van de aanhouding. J. werd om 17.45 uur in vrijheid gesteld.

Tegen verzoeker, zijn echtgenote en N. werd strafrechtelijke vervolging ingesteld.

Op 27 juli 2006 diende verzoeker mondeling op het politiebureau een klacht in over het politieoptreden. Op 10 oktober 2006 vond een gesprek plaats tussen verzoekers en de groepschef over de klachten.

De officier van justitie te Alkmaar seponerde de strafzaak tegen J. op 2 februari 2007.

De korpsbeheerder berichtte verzoeker op 20 maart 2007. De korpsbeheerder volgde het advies van de klachtencommissie van 7 maart 2007. Hij achtte de klacht ongegrond, behalve voor het tweede gebruik van pepperspray en het feit dat verzoeker zonder schoenen van Hoorn naar huis moest reizen. Deze klachten vond hij gegrond. Ook had hij zijn bedenkingen over het vroege tijdstip van de aanhouding (zie verder hierna in de bevindingen). Voor dit laatste bood hij zijn excuses aan. Op 11 april 2007 heeft de politie aan verzoekers de beslissing van de korpsbeheerder op de klacht gebracht en heeft daarbij bloemen aangeboden.

Verzoeker, zijn echtgenote en de oudste dochter waren voor de politierechter gedagvaard wegens belemmering van ambtshandelingen.

Op 1 oktober 2007 sprak de politierechter verzoeker vrij en oordeelde dat niet wettig en overtuigend was bewezen dat de opsporingsambtenaren werkzaam waren in de rechtmatige uitoefening van hun bediening. De rechter overwoog dat de betrokken ambtenaren wel beschikten over een machtiging tot aanhouding van J., maar dat zij buiten de grenzen van hun bevoegdheid waren getreden door 's morgens om 6.00 uur onaangekondigd J. van zijn bed te lichten. Dit optreden had tot heftige emotionele reacties bij zijn ouders geleid. Dit optreden was onnodig ingrijpend, omdat het een dertienjarige autistische jongen betrof van wie geen geweld of vluchtgevaar was te duchten. J. had ook overdag en in overleg met zijn ouders kunnen worden opgehaald, aldus de uitspraak.

Volgens verzoeker waren ook zijn echtgenote en oudste dochter vrijgesproken.

Op 5 februari 2008 richtte verzoeker zich tot de Nationale ombudsman. Het hele gezin had in de cel gezeten. Zij voelden zich zeer onrechtvaardig behandeld door de politie en waren zwaar teleurgesteld in de klachtafhandeling.

Op 3 maart 2008 gaven verzoekers een toelichting op hun klacht. Zij hadden erg veel last gehad van het politieoptreden. Zij waren voor schut gezet voor de hele buurt. Bovendien zijn zij bekend in de buurt en kwamen er allerlei verhalen over hen. Ook kregen zij brieven van de kinderbescherming. Verzoeker had veel schade geleden omdat hij veel werk was misgelopen (hij heeft een eigen bedrijf) en verzoekster was haar baan kwijt.

Verzoeker reageerde op 30 november en 1 december 2009 telefonisch op het verslag van bevindingen. Namens de korpsbeheerder werd telefonisch gereageerd op 24 november en 3 december 2009 op het verslag van bevindingen. Deze reacties zijn hierna in het verslag opgenomen bij de verschillende klachtonderdelen.

I. Ten aanzien van het geweld (pepperspray, nekklem en boeien) bij de aanhouding

Bevindingen

1.1 Verzoeker vond het gebruik van pepperspray onnodig, waarvan de tweede keer op 20 cm afstand, terwijl hij op de grond lag met zijn handen op de rug. Uit de verslagen van de gesprekken van 27 juli 2006 en 10 oktober 2006 tussen verzoeker en de politie komt naar voren dat verzoeker bereid was geweest om 09.00 uur met J. naar het politiebureau te gaan wanneer de politie hem had laten weten dat dit werd verlangd en dat dit hele politieoptreden volgens hem niet nodig was geweest.

1.2 Uit de opgemaakte processen-verbaal van bevindingen van 25 juli 2006 van politie-ambtenaren A. en B.; G.; Ga.; Da. en Gl., blijkt het volgende.

- Het proces-verbaal van A. en B.

Verzoeker had tegen de politie gezegd dat hij J. niet met de politie zou meegeven. Daarop had hij de voordeur op slot gedaan terwijl hij buiten stond. Hij bleef weigeren zijn zoon mee te geven. Daarop was hem meegedeeld dat hij was aangehouden wegens belemmering van de opgedragen politietaak.

- Het proces-verbaal van G.

Volgens betrokken ambtenaar G. stond verzoeker buiten. Hij werd steeds bozer en sloot daarna de voordeur af. D. had verzoeker meegedeeld dat hij was aangehouden en had hem vastgepakt. Daartegen had verzoeker zich verzet. G. had verzoeker ook bij een arm gepakt. Het was hun niet gelukt om verzoeker onder controle te krijgen. Daarop had D. geroepen dat hij pepperspray zou gebruiken als verzoeker zich bleef verzetten. Daarop waren drie vrouwen naar buiten gekomen. Een van hen had G. met haar vuist een klap

tegen zijn linkerschouder gegeven. De politieambtenaren werden voortdurend gehinderd door de drie vrouwen. Op een gegeven moment was verzoeker naar de grond gebracht. Toen was voor de tweede keer meegedeeld dat pepperspray zou worden gebruikt als verzoeker zijn verzet niet zou staken. Ga. had pepperspray gespoten. Daarna was verzoeker geboeid. G. had verzoeker naar de politieauto gebracht. G. en Ga. waren met verzoeker naar het politiebureau in Alkmaar gereden om zo snel mogelijk te kunnen koelen en spoelen.

- Het proces-verbaal van Ga.

Volgens betrokken ambtenaar Ga. had D. tegen verzoeker gezegd dat hij was aangehouden. D. had zijn rechterarm vastgepakt en Ga. zijn linkerarm. Ga. had verzoeker meegedeeld dat hij zou worden geboeid. Verzoeker had zich verzet. Er waren meerdere vrouwen in de tuin gekomen die zich met de aanhouding bemoeiden. Er was tegen R. geduwd. D. had gezegd dat hij pepperspray ging gebruiken. Ga. had de pepperspray in zijn gezicht gekregen. Ga. was samen met G. met verzoeker op de grond beland. Ga. was met kracht met een blote voet tegen zijn hoofd geschopt. Ga. had tegen verzoeker gezegd dat hij zijn verzet moest staken omdat anders nogmaals pepperspray werd gebruikt. Daarop had Ga. gespoten. Zij hadden verzoeker op zijn buik gedraaid om hem te boeien. Ga. had bij verzoeker een nekklem aangelegd om hem zo onder controle te krijgen. G. had de handboeien bij verzoeker omgedaan. Verzoeker had zich nog steeds verzet. Nadat verzoeker de handboeien om had, had Ga. last gekregen van de pepperspray. Hij was naar de auto gelopen voor een fles "cool it" Kort daarop hadden collega's uit Alkmaar zich over hem ontfermd.

- Het proces-verbaal van Da. en Gl.

Volgens Da. en Gl. hadden collega's met spoed om assistentie collega's gevraagd. Zij waren om 06.10 uur ter plaatse gekomen. Zij hadden eerst hulp aan Ga. geboden. Hij had pepperspray in zijn gezicht gekregen. Daarna hadden zij dochter N. en verzoekers echtgenote aangehouden.

- In de processen-verbaal van verhoor van verzoeker en van zijn dochter Ra. was aangegeven dat zij waren geboeid. In de processen-verbaal van verzoekers echtgenote en dochter N. ontbrak deze mededeling.

1.3 Op 27 juli 2006 diende verzoeker mondeling een klacht in. Hij gaf aan dat hij last had van zijn keel, spierpijn in zijn armen, schouder en nek. en schaafwonden aan het voorhoofd. Hij was voor de tweede maal onnodig met pepperspray behandeld. In het politiebureau in Alkmaar had een politieambtenaar voorrang gekregen bij het spoelen. Daarbij had een politieambtenaar gezegd dat eerst zijn eigen collega voor ging.

Hij vond het absurd dat om 06.00 uur een 13-jarige jongen uit huis werd gehaald. Hij zou zijn zoon zonder meer om 09.00 uur die dag op het politiebureau hebben afgeleverd.

1.4 De korpschef maakte in een brief van 22 november 2006 aan de plaatsvervangend districtschef over de aanhouding melding van twee meldingsformulieren geweldsaanwending met bijlagen. De korpschef gaf in deze brief aan dat D. en Ga. geweld hadden gebruikt. Dit geweld bestond uit fysiek geweld en het gebruik van pepperspray. Deze formulieren, of bijlagen hierbij, bevonden zich niet bij de stukken die aan de Nationale ombudsman zijn toegezonden.

Verder gaf de korpschef als volgt weer wat er was gebeurd.

Er waren vier verdachten aangehouden wegens openlijke geweldpleging en wederspanningheid. Verzoeker had duidelijk gemaakt dat zijn zoon niet meeding. Daarop had D. verzoeker meegedeeld dat hij was aangehouden. D. had verzoeker bij zijn rechter arm vastgepakt onder de mededeling dat hij zou worden geboeid. Verzoeker had zich hiertegen verzet. Inmiddels hadden de echtgenote en twee dochters zich met de aanhouding bemoeid. D. had verzoeker gewaarschuwd dat hij pepperspray zou gebruiken als verzoeker zijn verzet niet zou staken. Hij had verzoeker onvoldoende geraakt. Verzoeker was zich blijven verzetten en werd naar de grond gebracht. Hij had zich nog steeds verzet. Daarop had Ga. gewaarschuwd dat hij nogmaals pepperspray zou gebruiken. Daarop had Ga. dat ook gedaan. Daarop was verzoeker geboeid. De drie huisgenoten waren ook aangehouden.

De korpschef vond dat de ambtenaren D. en Ga. in de rechtmatige uitoefening waren van hun bediening, en dat aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit was voldaan.

Wel had zij haar bedenkingen over het tijdstip van de geplande aanhouding van J. Uit de stukken was van geen enkele noodzaak gebleken om zo vroeg te komen. De aard van het gepleegde strafbare feit en dat J. zich niet op het politiebureau had gemeld rechtvaardigde dit niet. De escalatie bij de aanhouding had wellicht kunnen worden voorkomen door de aanhouding later te laten plaatsvinden, aldus de korpschef.

1.5 De korpsbeheerder stuurde verzoeker op 20 maart 2007 bericht in reactie op zijn klacht. Hij herhaalde de lezing van de korpschef zoals hiervóór, onder 1.4. weergegeven.

De korpsbeheerder was van oordeel dat de politie bevoegd was om verzoeker en zijn huisgenoten aan te houden en ook op pepperspray te gebruiken. Het geweldsgebruik voldeed aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit, aldus de korpsbeheerder.

De korpsbeheerder vond echter dat de manier waarop de tweede keer pepperspray was gebruikt, te weten van een afstand van beduidend minder dan een halve meter, in strijd was met het gebruikersvoorschrift. Dat schrijft namelijk voor dat de minimale afstand tenminste één meter bedraagt. Dit ter voorkoming van letsel aan de ogen. De wijze waarop

voor de tweede keer pepperspray was gebruikt, was onzorgvuldig. Hij achtte de klacht over de manier waarop voor de tweede keer pepperspray is gebruikt gegrond.

De korpsbeheerder was hierbij wel van oordeel dat op geen enkele wijze was gebleken dat de politie zich bij haar optreden niet objectief zou hebben opgesteld.

De korpsbeheerder had ook zijn bedenkingen over het tijdstip van de geplande aanhouding. De politie had hierover met de ouders moeten communiceren, gelet op de leeftijd van hun zoon. De escalatie bij de aanhouding had wellicht kunnen worden voorkomen door de aanhouding later te laten plaatsvinden.

De korpsbeheerder achtte de klacht over het optreden ongegrond, met als kanttekening dat achteraf gezien het tijdstip van aanhouding als ongelukkig kon worden bestempeld en als leermoment van de politie kon worden beschouwd.

1.6 De korpsbeheerder heeft op 4 november 2008 in reactie op de klacht bij de Nationale ombudsman laten weten dat verzoeker de aanhouding van zijn zoon had belemmerd. Nadat hij naar buiten was gekomen, had hij de deur dicht gedaan en afgesloten. Verder verwees hij naar de hierboven vermelde afdoeningsbrief aan verzoeker van 20 maart 2007.

1.7 In reactie op het verslag van bevindingen liet verzoeker weten dat hem niet de keuze was gegeven om mee te gaan naar het bureau en dat hij, als hij niet zou meewerken, zou worden aangehouden en geboeid. De agenten waren meteen boven op hem gesprongen, zodra hij de sleutel uit het slot van de voordeur had gehaald. Hij had de sleutel niet naar binnen gegooid. Hij wist niet wat er met de sleutel was gebeurd.

Ook was niet gewaarschuwd voor het gebruik van pepperspray als hij niet zou meewerken. D. en Ga. hadden alleen tegen hun collega's geroepen: "ik ga sprayen." of woorden van gelijke strekking.

Verder had niet een van zijn dochters een politieambtenaar geschopt. Dit had de overbuurman H. hem verteld. Hij kon niet uitsluiten dat in de hektiek van de aanhouding een van de andere politieambtenaren Ga. had geraakt. Zelf had hij niets kunnen zien omdat hij op de grond lag.

Beoordeling

1.8 Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat grondrechten worden gerespecteerd. Het recht op lichamelijke integriteit is een grondrecht dat door de Grondwet en internationale verdragen wordt beschermd (zie Achtergrond, onder 1. en 2.).

Het gebruik van geweld tegen personen betekent een inbreuk op dit grondrecht. Een politieambtenaar die in rechtmatige uitoefening van zijn bediening is, is bevoegd geweld te

gebruiken wanneer dit noodzakelijk is en een minder ingrijpend middel niet voor handen is. Het geweld dient in verhouding tot het beoogde doel redelijk en gematigd te zijn. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf.

1.9 Verzoekers, echtgenoten, klagen over het geweld dat jegens verzoeker is toegepast.

1.10 De korpsbeheerder heeft op 20 maart 2007 geoordeeld dat het tijdstip van de aanhouding niet juist was, en dat de escalatie bij de aanhouding wellicht had kunnen worden voorkomen door de aanhouding later te laten plaatsvinden. De rechterlijke uitspraak van 1 oktober 2007 houdt in dat het politieoptreden niet had mogen plaatsvinden omdat de politieambtenaren niet in de rechtmatige uitoefening van hun bediening waren zodat de aanhouding niet rechtmatig was. Hieruit volgt dat de politieambtenaren niet gerechtigd waren om geweld te gebruiken. Ingevolge artikel 9:27, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht is de Nationale ombudsman gehouden deze rechterlijke beslissing in acht te nemen.

Reeds om die reden was het gebruik van geweld door de politie niet behoorlijk.

1.11 Voor het geven van een afzonderlijk oordeel over de onderzochte gedragingen zal hierna worden uitgegaan van de (fictieve) situatie alsof de politie wel gerechtigd was om geweld te gebruiken. Gegeven de onrechtmatigheid van het politie-optreden is voor een beoordeling van de gehele situatie van belang een oordeel te geven over de behoorlijkheid ervan.

1.12 De situatie is vrij snel uit de hand gelopen, terwijl verzoeker naar zijn zeggen bereid was geweest om met zijn zoon naar het politiebureau te komen wanneer de politie hem had laten weten dat dit van hem werd verlangd. De Nationale ombudsman wijst erop dat het beoogde doel was dat de 13-jarige, autistische zoon van verzoeker naar het politiebureau zou komen om te worden gehoord over een gering strafbaar feit. Door niet eerst het gesprek aan te gaan of een andere oplossing te zoeken, maar door verzoeker aan te houden heeft de politie de situatie onnodig laten escaleren. Dit had tot gevolg dat verzoeker zich verzette en dat zijn echtgenote en twee dochters trachtten zijn aanhouding te beletten, met als reactie het toegepaste geweld. Daarmee hebben de politieambtenaren zelf de situatie in het leven geroepen waarin zij ernstig geweld, zoals pepperspray, hebben gebruikt.

1.13 Het gebruik van pepperspray.

Pepperspray is op grond van artikel 12a van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar (zie Achtergrond, onder 4. en 5.) slechts geoorloofd in de situatie die in dit artikel is genoemd, waaronder om een persoon aan te houden die zich aan zijn aanhouding probeert te onttrekken. Dit middel wordt blijkens de voorschriften in het geweldscontinuüm dichter bij het vuurwapen dan bij

de wapenstok geplaatst. Het mag slechts worden toegepast als er geen ander, minder ingrijpend middel is om de persoon onder controle te krijgen, en van minimaal één meter afstand.

1.14 De korpsbeheerder heeft het tweede gebruik van de pepperspray afgekeurd, maar de eerste maal niet.

Voor de beantwoording van de vraag of hier geen minder ingrijpend middel voor handen was is van belang dat de situatie snel is geëscaleerd mede door toedoen van de politie. Op zichzelf mag pepperspray wel worden toegepast als iemand zich tegen zijn aanhouding verzet. Dat was hier het geval.

Echter, verzoeker was niet gewapend, verkeerde niet onder invloed van alcohol of drugs en was ook verder niet fysiek gewelddadig. Daarom is niet aannemelijk dat vier politieambtenaren professioneel handelend verzoeker niet op een minder ingrijpende manier onder controle hadden kunnen krijgen. Hier doet niet aan af dat zij in hun handelingen werden gehinderd door drie vrouwen. Het eerste gebruik van pepperspray moet daarom worden afgekeurd.

Doordat pepperspray een tweede maal op korte afstand werd gebruikt werd het gebruik van pepperspray zonder meer buitensporig. De tweede keer is namelijk pepperspray gebruikt toen verzoeker én al op de grond lag en bovendien van een veel te korte afstand, te weten van beduidend minder dan een halve meter. Dit moet bij verzoeker vanwege de hoge dosis erg veel pijn hebben gedaan.

Hiermee is gehandeld in strijd met verzoekers recht op lichamelijke integriteit.

1.15 Het toepassen van een nekklem.

De nekklem kan worden toegepast wanneer het nodig is om iemand onder controle te krijgen. Aannemelijk is dat dit in dit geval niet zomaar ging omdat verzoeker zich verzette en zijn gezin zich ermee bemoeide. De nekklem was echter in dit geval niet gerechtvaardigd, omdat verzoeker al op zijn buik op de grond lag en ook al van te korte afstand pepperspray in zijn ogen had gekregen, toen Ga. de nekklem aanlegde. Dit kon niet meer dienen om verzoeker onder controle te krijgen. Het toepassen van de nekklem was dan ook niet juist.

1.16 Het boeien.

De politie kan een verdachte de handboeien omdoen ten behoeve van vervoer vanwege gevaar voor de eigen of andermans veiligheid (zie Achtergrond, onder 4. en 6).

Uit de lezing van de korpschef blijkt dat verzoeker werd beetgepakt met de mededeling dat hij zou worden geboeid. Dit betekent dat meteen is besloten om verzoeker geboeid mee te

nemen. In de opgemaakte processen-verbaal staat niet dat aan verzoeker eerst is uitgelegd dat hij werd aangehouden en dat hij, als hij niet vrijwillig mee zou gaan, zou worden geboeid, maar dat hij is beetgepakt om hem geboeid mee te nemen. Wellicht komt dit omdat hij wilde beletten dat de politie zijn zoon zou mee nemen, of meende de politie dat verzoeker zich zonder meer tegen de aanhouding zou verzetten. Hoe dit ook zij, hiermee is verzoeker de kans ontnomen om vrijwillig mee te gaan.

1.17 Uit het proces-verbaal blijkt dat ook Ra. geboeid is meegenomen. Het is aannemelijk dat Ra. geboeid is meegenomen omdat zij ervan werd verdacht Ga. tegen zijn hoofd te hebben geschopt. Verder is hier niets over bekend, zodat dit niet kan worden beoordeeld. Op grond van de processen-verbaal wordt ervan uitgegaan dat alleen Ra. en verzoeker zijn geboeid. Niet is gebleken dat bij het omdoen van de boeien geweld is toegepast.

Door het gebruik van pepperspray en de nekklem is meer geweld gebruikt dan nodig was. Ook het gebruik van handboeien wordt afgekeurd.

Hiermee is het behoorlijkheidsvereiste dat grondrechten, in dit geval het recht op lichamelijke integriteit, voldoende moeten worden gerespecteerd, geschonden.

Ook indien de politie zou hebben gehandeld in de rechtmatige uitoefening van de bediening, wat niet het geval was, zou de onderzochte gedraging op dit punt niet behoorlijk zijn geweest.

II. Ten aanzien het niet toepassen van de voorgeschreven nazorg bij het gebruik van pepperspray

Bevindingen

2.1 Verzoeker heeft in zijn klacht aangegeven dat niet direct koelingsmiddel was toegediend. Op het politiebureau was amper aandacht besteed aan het spoelen van zijn ogen, omdat de eigen mensen voorgingen. Buiten op de stoep voor het politiebureau merkte hij dat de pepperspray pijn ging doen aan zijn armen door de warmte.

2.2 In het hiervóór onder 1.2. weergegeven proces-verbaal van Da. en Gl. is vermeld dat zij ter plaatse nazorg hebben verleend aan Ga., en vervolgens tot aanhouding zijn overgegaan. In het proces-verbaal van G. staat niets over nazorg vermeld.

2.3 Op 28 september 2006 heeft een getuige, de heer H., een verklaring afgelegd. Deze verklaring luidde onder meer als volgt.

H. had gezien dat verzoeker naar de grond ging en dat de politieambtenaren boven op hem hingen. Vervolgens had een agent van dichtbij verzoeker met pepperspray in zijn gezicht gespoten. Hij had gezien dat verzoeker in elkaar kroop. Daarop had hij verzoekers echtgenote gevraagd of zij met een natte handdoek verzoekers gezicht kon verkoelen. De

politie hield haar echter tegen. Na enig aandringen mocht hij zelf naar verzoeker om hem te verkoelen.

2.4 De korpschef gaf in haar brief van 22 november 2006 aan dat ter plaatse en na aankomst op het politiebureau de voorgeschreven nazorg was verleend.

De korpsbeheerder heeft in zijn eerdergenoemde reactie van 20 maart 2007 de lezing van de korpschef gevolgd. Hij voegde hier aan toe dat verzoeker en zijn gezinsleden in verband met werkzaamheden aan het cellencomplex van het politiebureau in Alkmaar waren overgebracht naar het politiebureau in Hoorn. In deze brieven is niet aangegeven welke politieambtenaar op welk moment nazorg heeft verleend aan verzoeker.

2.5 Verder deelde de korpsbeheerder aan de Nationale ombudsman mee dat bij het spoelen van de ogen na het gebruik van pepperspray op het politiebureau gebruik wordt gemaakt van zogenaamde oogdouches. In verband met het stellen van prioriteiten was de aandacht uitgegaan naar het spoelen van de ogen van verzoeker en de politiemedewerkers, omdat naast verzoeker een aantal politieambtenaren waren besmet met pepperspray. Niet kon worden vastgesteld of verzoeker bij het spoelen van de ogen had kenbaar gemaakt dat pepperspray van zijn armen moest worden verwijderd. Voor wat betreft dit laatste onthield de korpsbeheerder zich van een oordeel.

2.6 In reactie op het verslag van bevindingen liet verzoeker weten dat hem helemaal geen nazorg was verleend. De fles cool-it was niet voor hem gebruikt. In het politiebureau in Hoorn mocht hij, terwijl hij geboeid was, zijn gezicht onder de kraan houden. Toen hij 's middags om 5 uur buiten stond (hij had op Ra. gewacht) had hij gevoeld dat de pepperspray op zijn armen prikte.

Beoordeling

2.7 Het vereiste van bijzondere zorg houdt in dat bestuursorganen aan personen die onder hun hoede zijn geplaatst de zorg verlenen waarvoor deze personen, vanwege die afhankelijke positie, op die bestuursorganen zijn aangewezen. Dit brengt mee dat de politie meteen nazorg moet verlenen aan aangehouden personen die de politie pepperspray in de ogen heeft gespoten.

2.8 In de bijlage bij de voorschriften voor het gebruik van pepperspray (zie Achtergrond, onder 5.) staat voorgeschreven hoe de nazorg na het gebruik van pepperspray moet worden verleend.

In de eerste plaats moet in iedere surveillance-auto de speciale nazorgspuitbus aanwezig zijn. Daarnaast moet de politieambtenaar beschikken over zogenaamde nazorg-towelettes.

Over het gebruik van deze middelen is voorgeschreven dat, zodra de situatie het toelaat, ter verlichting van de pijn het gezicht en de ogen van de betrokken persoon worden besproeid met de spuitbus met nazorgvloeistof en aan diegene de nazorg-towelettes worden uitgereikt, waarmee het gezicht en de ogen kunnen worden behandeld. Indien deze middelen onvoldoende verlichting hebben geboden dan dienen de getroffen huid en de ogen te worden behandeld met koel stromend water.

2.9 In de processen-verbaal van Da. en Gl. of van G. is niets vermeld van enige nazorg ter plaatse aan verzoeker. Ook de korpschef vermeldt niet wie ter plaatse nazorg heeft verleend. Volgens de getuige H. mocht verzoekers echtgenote zelfs geen natte handdoek aan verzoeker geven en mocht H. dit zelf pas na enig aandringen wel doen.

2.10 Hieruit blijkt niet van enige nazorg ter plaatse door de politie. Niet valt in te zien waarom niet ter plaatse nazorg kon worden verleend. Te meer niet omdat Ga. heeft verklaard dat in de auto een fles "cool it" lag, speciaal om de gevolgen van het gebruik van pepperspray in de tijd beperken. Ga. is kennelijk wel meteen ter plaatse geholpen. Dit was uiteraard terecht, maar de gevolgen voor verzoeker moeten ook erg zijn geweest, vanwege de extreem hoge dosering die het gevolg was van de veel te korte afstand waarmee hij de spray in zijn ogen heeft gekregen. De politie had bij verzoeker dan ook direct nazorg moeten verlenen met het koelingsmiddel uit de auto. Het is onjuist dat de politie dit niet meteen ter plaatse heeft gedaan.

2.11 Bovendien is het onjuist dat pas in het politiebureau de oogdouche is gebruikt. Dit klemt temeer omdat verzoeker eerst van Limmen naar het politiebureau in Alkmaar of zelfs Hoorn (omdat in Alkmaar het cellencomplex werd verbouwd) is gebracht.

2.12 Door dit niet te doen heeft de politie in strijd gehandeld met de eigen voorschriften voor nazorg. Deze hele behandeling van verzoeker wekt de indruk dat de politie verwijtbaar argeloos is geweest ten aanzien van verzoekers toestand.

Hiermee is gehandeld in strijd met het vereiste van bijzondere zorg.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

III. Ten aanzien van het niet bellen van een arts

Bevindingen

3.1 Verzoeker gaf in zijn klacht aan dat hij last had van zijn keel; spierpijn in zijn armen, schouder en nek; schaafwonden aan zijn hoofd, ellebogen en voet en een bloeduitstorting aan zijn pols als gevolg van de handboeien. Hij vond het niet terecht dat de politie op het politiebureau geen arts had gewaarschuwd. Hij was niet zelf bij een arts geweest.

3.2 De korpsbeheerder heeft in de brief van 4 november 2008 aangegeven dat bij het insluiten van verzoeker was geconstateerd dat het letsel bij hem van zodanig lichte aard was, te weten schaafwondjes aan de armen en het voorhoofd, dat werd geoordeeld dat raadplegen van een arts niet noodzakelijk werd geacht. Niet was gebleken of verzoeker daarnaast zelf had aangegeven dat hij wilde dat een arts zijn wondjes zou behandelen.

3.3 Verzoeker gaf hierop op 14 januari 2009 als reactie dat hij de volgende verwondingen had: één week last van een stijve nek wegens het aanleggen van een nekklem. Hij had drie dagen diarree en ook was hij drie dagen misselijk, vermoedelijk ten gevolge van de pepperspray. Hij had ongeveer zes maanden een gevoelloze duim gehad, omdat een zenuw was beschadigd. Verder hadden hij en andere gezinsleden langdurig last van slapeloosheid.

3.4. In reactie op het verslag van bevindingen liet verzoeker weten dat hij niet zozeer had gewild dat de politie een arts had gebeld, maar aandacht had besteed aan zijn verwondingen. Dit was in het geheel niet gebeurd. Hij was niet naar een huisarts geweest omdat hij niet wilde dat deze zou weten dat hij was aangehouden.

Beoordeling

3.5 Het hiervóór onder 2.6. genoemde vereiste van bijzondere zorg brengt mee dat de politie een arts raadpleegt wanneer de ingeslotene aangeeft medische hulp nodig te hebben of de politie zelf inschat dat medische hulp nodig is. Op grond van artikel 32 van de Ambtsinstructie (zie Achtergrond, onder 4.) moet de politie een arts raadplegen wanneer een ingeslotene om medische bijstand of om medicijnen vraagt.

3.6 Het is door het onjuiste gebruik van de pepperspray aannemelijk dat verzoeker hier last van heeft gehad, en ook van het overige door hem aangegeven letsel. Verzoekers verwondingen waren echter niet zo ernstig dat de politie hiervoor uit zichzelf een arts moest raadplegen. Daarbij heeft verzoeker niet tegen de politie gezegd dat en welke medische hulp hij nodig had, en heeft hij na zijn invrijheidsstelling niet zelf een arts bezocht.

Op dit punt kan de politie geen verwijt worden gemaakt.

Hiermee is niet gehandeld in strijd met het beginsel van bijzondere zorg.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

Dit neemt overigens niet weg dat de politie wel aandacht voor verzoekers fysieke toestand had moeten hebben.

IV. Ten aanzien van het onbeheerd achterlaten van de woning

Bevindingen

4.1 Verzoekers gaven in hun klacht aan dat de politieambtenaren hun huis en hun honden onbeheerd hebben achtergelaten na hun aanhouding.

4.2 De korpsbeheerder deelde in zijn brief van 4 november 2008 in reactie op de klacht mee dat uit navraag bij de betrokken politiemedewerker D. was gebleken dat hem van de aanwezigheid van honden niet was gebleken, noch dat betrokken gezinsleden een dergelijke aanwezigheid hadden aangegeven. D. had ook meegedeeld dat verzoeker de voordeur zelf op slot had gedraaid en dat de overige gezinsleden via een andere deur van de woning naar buiten moesten zijn gekomen. Hij, noch zijn andere collega hadden in de woning verder iets te zoeken. Ga. had op 4 november 2008 meegedeeld dat hij verzoeker had overgebracht naar het politiebureau en dat tijdens het vervoer verzoeker noch over honden in zijn woning en/of het afsluiten van zijn woning heeft gesproken. Volgens de korpsbeheerder was niet gebleken dat één van de gezinsleden de politie had gewezen op de aanwezigheid van één of meerdere honden in de woning en op het feit dat de woning niet zou zijn afgesloten. Hij achtte dit klachtonderdeel ongegrond.

4.3 Verzoeker gaf hierop als reactie dat hun herhaaldelijke verzoeken om te mogen telefoneren waren afgewezen, onder de mededeling dat dit niet gebruikelijk was.

4.4 In reactie op het verslag van bevindingen liet verzoeker weten dat de politie in de woning was geweest omdat men zich nog moest aankleden. De woning was de hele dag niet afgesloten geweest. Toevallig was de vriend van zijn dochter langs gekomen en had hij de hele dag op het huis gepast. In het politiebureau mocht hij niet bellen.

Beoordeling

4.5 Het vereiste van correcte bejegening houdt onder meer in dat overheidsinstanties zich in hun bejegening van burgers hulpvaardig opstellen. Dit brengt mee dat de politie ervoor zorgt dat persoonlijke bezittingen, waaronder huisdieren, niet onbeheerd dan wel onafgesloten worden achtergelaten.

4.6 Dit betekent dat de politie er ook voor moet zorgen dat een woning niet onafgesloten of huisdieren niet onbeheerd worden achtergelaten. De politie moet hiermee dan wel bekend zijn. Hierbij is van belang of de bewoners voor slechts korte tijd of voor langere tijd afwezig zullen zijn.

4.7 In dit geval is aannemelijk dat de politie na de aanhouding gericht was op het vervoer van het hele gezin naar het bureau en niet op het eventueel afsluiten van de woning (die volgens hen al afgesloten was) of het verzorgen van de huisdieren. Niet aannemelijk is geworden dat verzoeker tegen de politie heeft gezegd dat de woning niet was afgesloten of dat de honden moesten worden verzorgd.

Hieruit volgt dat de politie op dit punt niet het verwijt kan worden gemaakt dat zij onvoldoende hulpvaardig is geweest. Niet is gehandeld in strijd met het vereiste van correcte bejegening.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

V. Ten aanzien van het niet geven van eten en drinken aan verzoekster

Bevindingen

5.1 Verzoekster heeft er over geklaagd dat politieambtenaren haar tijdens haar verblijf in de politiecel geen drinken hebben gegeven.

5.2 In het proces-verbaal van verzoeksters verhoor omstreeks 11.23 uur staat vermeld dat zij snakke naar koffie en dat zij niet wist hoe laat zij uit bed was gehaald, maar dacht dat het vijf uur was.

5.3 De korpsbeheerder verwees in zijn brief van 4 november 2008 naar gegevens uit de arrestantenmodule. Deze gegevens houden in dat politieambtenaar M. verzoekster koffie heeft verstrekt om 9.29 uur, en dat tegelijkertijd ontbijt is verstrekt. De korpsbeheerder gaf in zijn brief van 4 november 2008 verder aan dat niet meer was na te gaan of verzoekster daarnaast nog drinken had gehad, omdat zij kort daarna was verhoord. Het was echter wel gebruikelijk dat bij het verhoor koffie of thee aan de te horen persoon werd aangeboden. Daarom nam hij aan dat dat in deze zaak ook het geval was geweest. Hij achtte de klacht op dit punt ongegrond.

Beoordeling

5.4 Het hiervóór genoemde vereiste van bijzondere zorg houdt ook in dat aan ingeslotenen eten en drinken wordt verstrekt.

5.5 De lezingen staan op dit punt tegenover elkaar. Het is echter niet aannemelijk dat aan verzoekster geen drinken zou zijn verstrekt nu is vastgelegd dat haar op een bepaald tijdstip een kop koffie is verstrekt.

Nu ervan uitgegaan moet worden dat wel drinken is verstrekt, kan de politie op dit punt niet een verwijt worden gemaakt.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

Slotbeschouwing

De zoon van verzoekers is een 13-jarige jongen die vanwege autisme extra kwetsbaar is en vanwege deze aandoening soms onverwacht en ongewenst gedrag kan vertonen. De zoon zou hebben meegedaan aan een actie van jongeren waarbij sproeikoppen van een sproei-installatie zijn afgeschroefd. Op zich is het juist dat de politie het aandeel van verzoekers zoon in deze actie wilde onderzoeken. De rechter heeft geoordeeld dat de poging van de politie om de zoon om zes uur in de ochtend van zijn bed te lichten onnodig ingrijpend was en dat de politie daarmee buiten de grenzen van zijn bevoegdheid is getreden. De Nationale ombudsman heeft zich gebogen over de vraag of het politieoptreden behoorlijk is.

Verzoeker heeft als vader van een autistische jongen van dertien verstandig gehandeld door de politie duidelijk te maken dat het meenemen van zijn zoon om zes uur in de ochtend ongewenst was. De politie heeft dit signaal van de vader volstrekt verkeerd opgepakt en er is in korte tijd een escalatie opgetreden van een onbegrijpelijke hoogte. Verzoeker die de voordeur van zijn huis gesloten had, zodat het meenemen van zijn zoon niet zou kunnen slagen, is uiteindelijk tegen de grond gewerkt, tot twee keer toe met pepperspray bewerkt en geboeid afgevoerd naar het politiebureau. Zijn vrouw en dochters die in deze situatie de aanhouding wilden beletten zijn eveneens gearresteerd. De zoon is ook aangehouden. Het gezin is urenlang op het politiebureau vastgezet. Aan de vader is de noodzakelijke verzorging na onjuiste toepassing van pepperspray onthouden. Deze onnodige aanhouding levert het beeld op van een veldslag, in een mate die machtsmisbruik inhoudt. Verzoekers hebben aangegeven dat zij in hun aanzien in de buurt door deze heftige politie-actie ernstig geschaad zijn. Dat is begrijpelijk, omdat een dergelijk politieoptreden bij een omstander de indruk moet wekken dat verzoekers verdacht werden van ernstige strafbare feiten en zich zo gevaarlijk gedroegen dat zij op deze wijze ingerekend moesten worden.

De korpsbeheerder heeft de klachten van verzoekers hoofdzakelijk ongegrond verklaard, hoewel wel excuses zijn aangeboden. Met deze wijze van klachtafdoening heeft de korpsbeheerder miskend dat dit politieoptreden intolerabel was.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Noord-Holland Noord, is

gegrond te aanzien van:

- het toegepaste geweld, wegens schending van het behoorlijkheidsvereiste dat grondrechten - in dit geval het recht op lichamelijke integriteit - worden gerespecteerd;
- het niet verlenen van nazorg na het gebruik van pepperspray, wegens strijd met het vereiste van bijzondere zorg;

niet gegrond ten aanzien van:

- het niet waarschuwen van een arts;
- het onbeheerd achterlaten van de honden en de woning;
- het verzoekster niet verstrekken van drinken.

Aanbeveling

De Nationale ombudsman ziet aanleiding om aan de korpsbeheerder in overweging te geven om met verzoekers in overleg te treden over een passend gebaar ter compensatie van het door hen ondervonden nadeel.

Onderzoek

Op 5 februari 2008 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer T. te Limmen, met een klacht over een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Noord-Holland Noord te Alkmaar.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Noord-Holland Noord (de burgemeester van Alkmaar), werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de beheerder van het regionale politiekorps Noord-Holland Noord verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben.

In verband met zijn verantwoordelijkheid voor justitieel politieoptreden werd ook de hoofdofficier van Justitie te Alkmaar over de klacht geïnformeerd en in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze kenbaar te maken, voor zover daarvoor naar zijn oordeel reden was.

Tijdens het onderzoek kregen de beheerder van het regionale politiekorps Noord-Holland Noord en verzoeker de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen. De reacties van verzoeker en de korpsbeheerder gaven aanleiding het verslag te wijzigen en aan te vullen. De overige betrokkenen gaven binnen de gestelde termijn geen reactie.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie.

Vier processen-verbaal van 25 juli 2006.

Gespreksverslagen van gesprekken tussen verzoekers en de politie van 27 juli 2006 en 10 oktober 2006.

Sepot van de strafzaak tegen J. van 2 februari 2007.

Rechterlijk vonnis van 1 oktober 2007.

Brief van de korpschef aan de plaatsvervangend districtschef van 22 november 2006.

Brief van de korpsbeheerder aan verzoekers van 20 maart 2007.

Brieven van verzoeker aan de Nationale ombudsman van 5 januari 2008 en 14 januari 2009, en een gesprek van verzoekers met medewerkers van dit Bureau op 20 maart 2008.

Brieven van de Nationale ombudsman aan betrokkenen van 19 september 2008.

Brief van de korpsbeheerder aan de Nationale ombudsman van 4 november 2008.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

Artikel 8

"1. Een ieder heeft recht op respect voor zijn privé leven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.

2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen."

2. Grondwet

Artikel 11

"Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam."

Artikel 15, vierde lid,

"Hij aan wie rechtmatig zijn vrijheid is ontnomen, kan worden beperkt in de uitoefening van grondrechten voor zover deze zich niet met de vrijheidsbeneming verdraagt"

3. Politiewet

Artikel 8, eerste en vijfde lid

"1. De ambtenaar van politie die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak is bevoegd in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening geweld te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik van geweld verbonden gevaren, rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf.

5. De uitoefening van de bevoegdheden, bedoeld in het eerste tot en met vierde lid, dient in verhouding tot het beoogde doel redelijk en gematigd zijn."

4. Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar

Pepperspray

Artikel 12a

"1. Het gebruik van pepperspray is slechts geoorloofd:

- a. om een persoon aan te houden ten aanzien van wie redelijkerwijs mag worden aangenomen dat hij een voor onmiddellijk gebruik gereed zijnd wapen bij zich heeft en dit tegen een persoon zal gebruiken;
- b. om een persoon aan te houden die zich aan aanhouding, voorgeleiding of andere rechtmatige vrijheidsbeneming tracht te onttrekken of heeft onttrokken;
- c. ter verdediging tegen of voor het onder controle brengen van agressieve dieren.

2. Pepperspray wordt niet gebruikt tegen:

- a. personen die zichtbaar jonger dan 12 of ouder dan 65 jaar zijn;
- b. vrouwen die zichtbaar zwanger zijn;

c. personen voor wie dit gebruik als gevolg van een voor de ambtenaar zichtbare ademhalings- of andere ernstige gezondheidsstoornis onevenredig schadelijk kan zijn;

d. groepen personen."

Artikel 12b

"De ambtenaar waarschuwt onmiddellijk voordat hij gericht pepperspray tegen een persoon zal gebruiken, met luide stem of op andere niet mis te verstane wijze dat pepperspray gebruikt zal worden, indien niet onverwijld het gegeven bevel wordt opgevolgd. Deze waarschuwing blijft achterwege indien de omstandigheden de waarschuwing redelijkerwijs niet toelaten."

Artikel 12c

"Pepperspray wordt tegen een persoon per geval ten hoogste twee maal voor de duur van niet langer dan ongeveer een seconde gebruikt en op een afstand van ten minste een meter."

Boeien

Artikel 22

"1. De ambtenaar kan een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, ten behoeve van het vervoer handboeien aanleggen.

2. De maatregel, bedoeld in het eerste lid, kan slechts worden getroffen, indien de feiten of omstandigheden dit redelijkerwijs vereisen met het oog op gevaar voor ontvluchting, dan wel met het oog op gevaar voor de veiligheid of het leven van de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, van de ambtenaar of van derden.

3. De in het tweede lid bedoelde feiten of omstandigheden kunnen slechts gelegen zijn in:

a. de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, of

b. de aard van het strafbare feit op grond waarvan de vrijheidsbeneming heeft plaatsgevonden, één en ander in samenhang met de wijze waarop en de situatie waarin het vervoer plaatsvindt."

Nota van Toelichting, behorend bij de Ambtsinstructie

Artikel 22-23 (...)

"Handboeien mogen slechts worden aangelegd bij het vervoer van arrestanten. (...)

De omstandigheden die aanleiding kunnen geven tot het omleggen van handboeien kunnen gelegen zijn in: de persoon van de arrestant, de inrichting van de (dienst)auto, de situatie waarin vervoerd wordt en het ontbreken van de mogelijkheden om op andere wijze met minder ingrijpende maatregelen (bv. door plaatsneming van een politieambtenaar naast de arrestant) een veilig transport te waarborgen. Bij omstandigheden die samenhangen met de persoon kan worden gedacht aan zijn gedrag, mogelijk eerdere ervaringen van de politie met deze persoon op grond waarvan moeilijkheden moeten worden gevreesd, dan wel de aard of de ernst van het feit waarvoor deze is aangehouden..."

Medische zorg

Artikel 32

"1. In het geval er aanwijzingen zijn dat een ingeslotene medische bijstand behoeft dan wel er bij deze persoon medicijnen zijn aangetroffen, overlegt de ambtenaar met de arts. De ambtenaar overlegt eveneens met de arts indien de ingeslotene zelf om medische bijstand of medicijnen vraagt.

2. In het geval de ingeslotene vraagt om medische bijstand van zijn eigen arts, stelt de ambtenaar die arts daarvan op de hoogte.

3. In het geval de ingeslotene te kennen geeft geen medische hulp te willen hebben, terwijl er aanwijzingen zijn dat medische bijstand gewenst is, waarschuwt de ambtenaar de arts en deelt hij deze de houding van de ingeslotene mee."

4. Voorschriften pilot Pepperspray

Uit: Staatscourant 30 juni 2000, nr. 124 / pag. 8

7 juni 2000/Nr. EA2000/U72757

Toelichting

Algemeen Sinds enige jaren komen uit het politieveld en de politievakorganisaties signalen dat de bestaande bewapening van de politie onvoldoende is. Er wordt een zogenaamd 'gat' tussen wapenstok en vuurwapen geconstateerd, in die zin dat in bepaalde situaties de korte wapenstok een te licht en niet effectief gewelddmiddel is terwijl het vuurwapen in andere situaties juist een te zwaar middel wordt geacht. Om die reden is de roep ontstaan om een middel voor de politie dat qua geweldsniveau geplaatst kan worden tussen korte wapenstok en vuurwapen. Het bestaan van dit zogenaamde gat wordt bevestigd door het onderzoek 'Onder Schot' van de Vrije Universiteit van Amsterdam uit 1996, uitgevoerd onder de politie.

Naar aanleiding van deze signalen uit het politieveld en het vermelde rapport 'Onder Schot' zijn drie onderzoeken verricht, gericht op de vraag of de invoering van pepperspray een oplossing zou kunnen bieden voor dit probleem. De onderzoeken betroffen zowel de gevolgen op de gezondheid van het gebruik van pepperspray, als de praktische geschiktheid van het middel. Uit de onderzoeken blijkt dat pepperspray geschikt geacht kan worden voor gebruik in de basispolitiezorg. Verwacht wordt dat het gebruik van pepperspray kan leiden tot een afname van geweld tegen de politie, een afname van letsels bij personen waartegen de politie geweld heeft gebruikt, en een afname van het aantal klachten tegen de politie. Daarnaast wordt verwacht dat het dreigen met het middel of het gebruik ervan een zodanig deëscalerende werking kan hebben dat daarmee in bepaalde situaties vuurwapengebruik kan worden voorkomen. Gelet op deze gegevens kan pepperspray een waardevolle aanvulling zijn op de bewapening van de politie.

Inmiddels heeft de regering in principe besloten tot invoering van pepperspray als onderdeel van de standaardbewapening van de politieagent. De landelijke invoering is afhankelijk gesteld van de uitkomsten van een te houden pilot. De pilot is er met name op gericht te bezien of het middel adequaat is en welke plaats het in het 'gat' tussen wapenstok en vuurwapen moet innemen. Tevens zal bezien worden in welke situaties het kan worden toegepast en welke nazorg nodig is. Op voorstel van de beraden zal de pilot worden gehouden in de korpsen Rotterdam-Rijnmond, Groningen en Brabant-Noord en Drenthe. De pilot wordt wetenschappelijk begeleid en geëvalueerd. Tevens is een stuurgroep ingesteld die gevraagd en ongevraagd de ministers en de korpsen die aan de pilot deelnemen adviseren.

Deze voorschriften scheppen de randvoorwaarden waarbinnen de pilot dient te worden uitgevoerd. Als zodanig lopen deze voorschriften vooruit op een mogelijke wettelijke regeling bij de invoering van pepperspray.

Artikelsgewijs

Artikel 2

Pepperspray wordt in het geweldscontinuüm dicht bij het vuurwapen dan bij de wapenstok geplaatst. Deze positionering is mede van belang bij het bepalen welke ambtenaren het middel mogen inzetten. Daarbij is aangesloten bij de bepalingen over het vuurwapen in de Bewapeningsregeling politie. Aangezien de surveillant niet standaard het vuurwapen bezit, wordt hij ook niet uitgerust met pepperspray.

(...)

Artikelen 3, 5 en 6

Pepperspray wordt qua geweldsniveau gepositioneerd tussen de wapenstok en het vuurwapen. Deze plaatsing is van belang om te beoordelen of in een situatie waarbij een

keuze voor een bepaald geweldmiddel moet worden gemaakt het geoorloofd is pepperspray te gebruiken. Pepperspray zal alleen tegen individuen en niet tegen groepen worden ingezet. Op het gebruik zijn, zoals voor de inzet van elk geweldmiddel het geval is, de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit van toepassing: het middel mag slechts worden ingezet indien de ernst van de situatie daarom vraagt en er geen ander, minder ingrijpend middel is om de persoon onder controle te krijgen. Bij die afweging is het van belang te bedenken dat pepperspray in het geweldscontinuüm dicht bij het vuurwapen dan bij de wapenstok is geplaatst. De in artikel 3 omschreven situaties zien ook op gevallen van noodweer. Ook op noodweer zijn de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit van toepassing. Dat betekent dat per geval bezien moet worden of de situatie zo ernstig is dat pepperspray ter verdediging moet worden gebruikt en of hiervoor geen minder ingrijpend middel ter beschikking staat. Gezondheidsproblemen dienen uiteraard zo veel mogelijk te worden voorkomen. Derhalve dienen bij het gebruik risicogroepen zo mogelijk te worden uitgesloten, dient de intensiteit van het gebruik beperkt te blijven en dient vermeden te worden dat bij het gebruik op de mond wordt gericht. In artikel 3, tweede lid, onderdeel c wordt het gebruik van pepperspray uitgesloten bij personen met ademhalings- of andere ernstige gezondheidsstoornissen. Is het middel gebruikt, dan dient een adequate nazorg plaats te vinden op de wijze zoals voorgeschreven in de bijlage. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen 'normale' nazorg en nazorg bij medische noodsituaties.

(...)

Bijlage

Voorschriften voor nazorg na toepassing van pepperspray

In deze voorschriften wordt een onderscheid gemaakt tussen gewone nazorg en nazorg bij het optreden van medische noodsituaties. De politieambtenaar die pepperspray heeft gebruikt is verantwoordelijk voor het verrichten van de gewone nazorg. De nazorg bij het optreden van medische noodsituaties wordt verricht door medisch geschoold personeel. Deze voorschriften zijn toegesneden op een situatie waarbij tegen een verdachte pepperspray wordt gebruikt. Indien van toepassing wordt dezelfde nazorg zo mogelijk eveneens verleend aan collega ambtenaren en omstanders die met het middel in aanraking komen.

1. De normale symptomen optredend na gebruik van pepperspray

De ogen. De effecten op de ogen bestaan uit een hevige tranenstroom gepaard gaande met het reflexmatig sluiten van de ogen. De ogen zijn gedurende enige tijd niet meer te openen. De huid. Na gebruik van pepperspray treedt bij de betrokken persoon heftige pijn en een sterk branderig gevoel op de getroffen huid op. De pijn verdwijnt meestal na plusminus 30 minuten.

Luchtwegen. Door het middel ontstaat kortdurende kortademigheid. Er ontstaat slijmafscheiding in neus en keelholte. Daarnaast kunnen heftige hoestbuien optreden. Soms treedt tijdelijk luchtwegvernauwing op waardoor de diepe ademhaling wordt bemoeilijkt. Motoriek. Het middel leidt tot verlies van controle over de motoriek. Reflexmatig buigt men voorover. Gevoelens van paniek en desoriëntatie zijn daarbij kenmerkend.

2. De gewone nazorg

Door de pijn die het middel veroorzaakt zullen bij de getroffen personen dikwijls gevoelens van paniek optreden. Om die reden dient de betrokkene op zijn gemak gesteld te worden. Uitgelegd wordt dat de pijn binnen een halfuur grotendeels voorbij is en dat dit bij eventuele benauwdheidsklachten normaal gesproken nog eerder het geval zal zijn. In iedere surveillanceauto dient de speciale nazorgspuitbus aanwezig te zijn. Daarnaast beschikt de politieambtenaar over zogenaamde nazorgtowelettes. Zodra de situatie dit toelaat worden ter verlichting van de pijn het gezicht en de ogen van de betrokken persoon besproeid met de spuitbus met nazorgvloeistof en worden aan diegene de nazorgtowelettes uitgereikt waarmee het gezicht en de ogen kunnen worden behandeld. Indien deze middelen onvoldoende verlichting hebben geboden dan dienen de getroffen huid en de ogen te worden behandeld met koel stromend water. Voor de behandeling van de ogen wordt zo mogelijk gebruik gemaakt van de zogeheten oogdouches die hiervoor speciaal in een aantal politiebureaus in de pilotregio's zijn geïnstalleerd. Er wordt op toegezien dat voor het reinigen in geen geval gebruik wordt gemaakt van zeep of crèmes of andere afsluitende stoffen. Daarmee vindt afsluiting plaats waardoor de pijn langer zal aanhouden. Zodra de situatie daarvoor de gelegenheid biedt wordt de getroffen persoon er op gewezen dat het ter verlichting van de pijn verstandig is om eventuele contactlenzen zo snel mogelijk te verwijderen. Ter voorkoming van benauwdheidsklachten zorgt de betrokken politieambtenaar er voor dat de getroffen persoon voldoende frisse lucht kan inademen. Om dezelfde reden wordt tevens vermeden dat de ademhaling door de houding of de wijze van boeien van de betrokkene wordt belemmerd. Dat betekent dat de borstkast en de buik van de betrokkene volledig vrij moeten blijven. In dat kader is het bijvoorbeeld niet toegestaan de betrokkene op zijn buik te leggen, of door middel van het zogenoemde hogtying te boeien. Tot slot wordt de betrokken persoon altijd gevraagd of hij zelf luchtwegverruimende middelen bij zich draagt, en zo ja, dan wordt hem de gelegenheid geboden daarvan gebruik te maken.

3. De nazorg bij noodsituaties

Door een samenloop van factoren is het in uitzonderlijke situaties wellicht mogelijk dat de met pepperspray getroffen persoon in een medische noodsituatie komt te verkeren. Het is niet mogelijk bij voorbaat te bepalen in welke gevallen de gewone nazorg of de nazorg voorgeschreven in noodsituaties moet worden verleend. Om die reden dient de politieambtenaar die het middel heeft toegepast de reacties van de getroffen persoon

nauwlettend gade te slaan. Indien er een redelijk vermoeden bestaat dat de betrokkene reacties vertoont die afwijkend zijn van de hierboven beschreven normale reacties na gebruik van pepperspray - waardoor de getroffen persoon mogelijk in een medische noodsituatie komt te verkeren of dreigt te komen verkeren - dan wordt onmiddellijk medisch hulp ingeschakeld. Daarbij kan gedacht worden aan het via de meldkamer oproepen van een ambulance of doordat de politieambtenaar de getroffen persoon zelf naar de dichtstbijzijnde medische hulpverlening vervoert. In deze situatie wordt steeds voor de snelste oplossing gekozen."